

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, КОРПОРАТИВНОЇ ТА ПРОСТОРОВОЇ
ЕКОНОМІКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Ілля ХАДЖИНОВ

Рекомендовано Радою з

якості вищої освіти

Протокол від 25.06.2025 року

№12

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Ступінь вищої освіти

магістр

Галузь знань

С Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини

Спеціальність

С1 Економіка та міжнародні економічні
відносини (за спеціалізаціями)

Спеціалізація

С1.01 Економіка

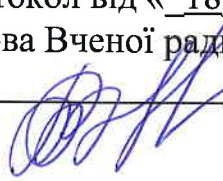
Вінниця 2025

**ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ
НАСКРІЗНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

РЕКОМЕНДОВАНО:

Вченою радою економічного факультету,
протокол від « 18 » червня 2025, № 14.

Голова Вченої ради факультету

 Тетяна ОРЄХОВА

РОЗРОБЛЕНО:

Групою забезпечення якості освітньої програми

«Економіка»

Гарант освітньої програми:

 Інна АХНОВСЬКА

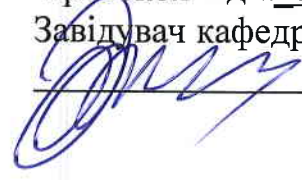
« » 2025

УХВАЛЕНО:

Кафедрою підприємництва, корпоративної та просторової економіки

протокол від « 02 » червня 2025, № 21.

Завідувач кафедри

 Олександр ТРЕГУБОВ

Завідувач навчальної лабораторії

з організації практичного навчання

 Інна ЗАРІШНЯК

« » 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. КОМПЛЕКСНА МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ВСІХ ВИДІВ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	6
2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ	9
3. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З НАУКОВО-ДОСЛІДНОЮ РОБОТОЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	12
4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	15

ВСТУП

Важлива роль у процесі засвоєння теоретичних знань здобувачами вищої освіти належить оволодінню навичками практичної роботи у процесі проходження практичної підготовки. Фахівець має володіти не тільки фундаментальними знаннями з теоретичних дисциплін, але й мати повне уявлення про специфіку його майбутньої роботи.

Практична підготовка – це частина освітньої програми підготовки фахівців, спрямована на формування та розвиток у здобувачів вищої освіти професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретного виробництва, оволодіння сучасними методами і формами організації праці, знаряддями праці в галузі їх майбутньої спеціальності, виховання у майбутніх фахівців потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Наскрізна програма практичної підготовки є навчально-методичним документом, розробленим у відповідності до «Положення про практичну підготовку, стажування та працевлаштування здобувачів вищої освіти» Донецького національного університету імені Василя Стуса та «Методичних рекомендацій щодо навчально-методичного та документального супроводу практичної підготовки здобувачів вищої освіти Донецького національного університету імені Василя Стуса», освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти СО «Магістр» освітньої програми «Бізнес економіка: управління людьми та процесами» спеціальності 051 «Економіка».

Інформація щодо проходження практичної підготовки здобувачами освіти спеціальності 051 Економіка освітньої програми «Бізнес економіка: управління людьми та процесами»:

№	Назва практичної підготовки	Курс	Семестр	Тривалість практичної підготовки (кредити ECTS)
1	Виробнича (за фахом) практична підготовка	II	3	5 тижнів (9 кредитів ECTS)

Основними базами проходження практичної підготовки для здобувачів вищої освіти можуть бути підприємства національної економіки (організації та установи) всіх форм власності, на яких здобувач вищої освіти отримує необхідні практичні навички з організації та управління виробничими процесами і персоналом: промислові підприємства та виробничі об'єднання, підприємства торгівлі, аграрні підприємства, страхові компанії, банківські установи та фінансові інститути, науково-дослідницькі організації, науково-виробничі управління, органи державного управління та місцевого самоврядування, міжгалузеві науково-виробничі комплекси, структурні підрозділи Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Мета складання наскрізної програми практичної підготовки для здобувачів вищої освіти - уникнути дублювання і одночасно максимально охопити можливі напрямки майбутньої практичної діяльності випускників. Вона забезпечує єдиний комплексний підхід до організації підготовки здобувачів вищої освіти до майбутньої практичної діяльності, передбачає безперервність та послідовність її проведення в процесі отримання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до ступеню освіти «Магістр».

1. КОМПЛЕКСНА МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ВСІХ ВИДІВ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Метою практичної підготовки є закріплення та розширення теоретичних знань здобувачів вищої освіти на основі реальної практичної діяльності, оволодіння навичками економічної роботи за обраним напрямком, таких як збір даних, їх систематизація, обробка тощо, а також формування потреби в системному оволодінні знань та творчому їх застосуванні в практичній діяльності підприємства та подальшому навчанні.

Цілями практичної підготовки є:

- ознайомлення з діяльністю підприємства – об'єкта дослідження, вибір індивідуального напрямку роботи (завдання) для більш детального ознайомлення, збір статистичних і інших фактографічних матеріалів.

- використання практичної підготовки як спеціального етапу підвищення рівня підготовки здобувача вищої освіти – майбутнього спеціаліста, до якого належать:

- розширення і поглиблення теоретичних знань у вибраному для написання індивідуального завдання напрямі;

- набуття практичних навичок, необхідних для подальшої діяльності в практичній діяльності та продовження навчання;

- оволодіння сучасними методами наукового дослідження: системним аналізом і синтезом, дослідження операцій, математичного і комп'ютерного програмування;

- подальший розвиток наукового стилю мови і абстрактного мислення економічними категоріями;

- розширення загальнокультурного рівня;

- ознайомлення на базі практичної підготовки з необхідною інформацією для підготовки звіту з проходження практичної підготовки;

- набуття практичних навичок роботи з документацією підприємства, вміння її аналізувати і робити висновки, на яких ґрунтується робота.

Завдання практичної підготовки:

- ознайомитися з організацією, структурою і перспективами розвитку бази практичної підготовки;

- ознайомитися з принципами і формами діяльності підприємства, установи, організації;

- опанувати кейс виконання функцій у тих підрозділах бази практичної підготовки, де здобувач вищої освіти проходитиме практичну підготовку;

- набути навичок проведення аналітичних розрахунків, ведення документації щодо діяльності певного підрозділу;

- самостійно виконувати завдання, передбачені програмою практичної підготовки у певних підрозділах;

- провести порівняльний аналіз існуючої організації і методики виконання певних функцій на базі практичної підготовки і відповідних методичних вказівок, інструкцій тощо;

— зробити висновки про роботу підприємства в обраному напрямку дослідження, зробити пропозиції з вдосконалення цього напрямку.

У результаті проходження практичної підготовки здобувач вищої освіти *повинен знати*:

- загальні основи створення та функціонування підприємств, установ та організацій;
- різноманітність організаційних структур, їх переваги та недоліки, особливості функціонування;
- технологічні особливості виробництва на підприємствах;
- склад, структуру, а також показники руху і ефективності використання основних виробничих фондів;
- склад і структуру нематеріальних активів;
- склад, структуру, а також показники руху і ефективності використання обігових коштів;
- методику розрахунку виробничої потужності;
- склад, структуру, показники руху персоналу підприємства;
- основні форми і системи оплати праці, мотиваційні механізми;
- інвестиційні ресурси підприємства, а також їх джерела;
- види продукції, показники якості, склад виробничої програми підприємства;
- склад витрат підприємства, методи калькулювання витрат тощо;
- фінансові результати діяльності підприємства, загальні основи з банкрутства, санації, реструктуризації підприємств, організацій.

Після проходження практичної підготовки здобувач вищої освіти *повинен вміти*:

- збирати і аналізувати інформацію, пов'язану з економічною діяльністю, організаційним, економічним та правовим забезпеченням діяльності підприємства;
- оцінювати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на функціонування та особливості виробництва на підприємствах;
- розраховувати показники ефективності використання основних виробничих фондів, обігових коштів, виробничу потужність, показники руху персоналу підприємства;
- аналізувати економічний та фінансовий стан підприємства, прогнозувати ризик банкрутства;
- розробляти заходи з фінансового оздоровлення підприємства, організації, установи.

Здобувач вищої освіти повинен *набути навички*: підготовки усіх необхідних матеріалів для прийняття ґрунтовних управлінських рішень; орієнтуватися в діловій документації і аналітичних довідках про діяльність підприємства, установ і організацій, складання та читання аналітичних матеріалів, технологічних схем обробки інформації та прийняття рішень для ефективного функціонування підприємства.

Відповідно до освітньої програми проходження виробничої (за фахом) практичної підготовки передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої

освіти відповідних **компетентностей** та досягнення ними **результатів навчання** на другому рівні вищої освіти (див. табл. 1).

Таблиця 1 - Компетентності та програмні результати навчання здобувачів вищої освіти, що передбачені відповідно до освітньої програми виробничої (за фахом) практичної підготовки.

Виробнича (за фахом) практична підготовка	
Компетентності	
Інтегральна	Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.
компетентності здобувачів вищої освіти	ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК2.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК3.Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети. ЗК4.Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК5. Здатність працювати в команді. ЗК6.Здатність розробляти та управляти проектами. ЗК7.Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК8.Здатність проводити дослідження на відповідному рівні. ЗК9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності. СК2.Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою. СК5.Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку. СК6.Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси. СК7.Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання. СК8.Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень. СК10.Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем. СК11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.
Програмні результати навчання	

- ПРН-2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.
- ПРН-3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
- ПРН-4. Розробляти та управляти соціально-економічними проектами та комплексними діями з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.
- ПРН-6. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати лідерські навички та уміння управляти персоналом і працювати в команді.
- ПРН-7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.
- ПРН-8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.
- ПРН-9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, досліджень та економіко-математичного моделювання та прогнозування.
- ПРН-10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.
- ПРН-12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.
- ПРН-13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.
- ПРН-14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.
- ПРН-15. Організовувати розробку та реалізацію соціально-економічних проектів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.
- ПРН-16. Обирати й проектувати методи та технології управління людьми як провідним економічним ресурсом, а також застосовувати їх для успішної реалізації бізнес-стратегії
- ПРН-17. Аналізувати та оптимізувати процеси на макро- та мікрорівнях, адаптувати і впроваджувати стратегії управління процесами в різноманітних бізнес-екосистемах.
- ПРН-18. Застосовувати набуті знання для запобігання корупції та будь-яким проявам недоброчесності в професійній діяльності та у суспільному житті.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ

Загальні питання організації практичної підготовки

Розподіл здобувачів вищої освіти за місцями практичної підготовки здійснюється відповідно до їхнього вибору відповідно наявності місць за договорами або наданих листів-запитів від підприємств, організацій, установ. Практичною підготовкою здобувачів вищої освіти від університету керують викладачі кафедри, а від підприємств, організацій, установ – їх керівники або найбільш кваліфіковані фахівці, призначені наказом по підприємству. Направлення здобувачів вищої освіти на практичну підготовку оформлюється наказом ректора. Здобувачі вищої освіти забезпечуються робочими програмами та щоденниками.

Основними базами проходження практичної підготовки для здобувачів вищої освіти можуть бути підприємства національної економіки (організації та установи) всіх форм власності, на яких здобувач вищої освіти отримує необхідні практичні навички з організації та управління виробничими процесами і персоналом: промислові підприємства та виробничі об'єднання, підприємства торгівлі, аграрні підприємства, страхові та інвестиційні фонди і компанії, банківські установи та фінансові інститути, науково-дослідницькі організації, науково-виробничі управління, органи державного управління та місцевого самоврядування; міжгалузеві науково-виробничі комплекси, структурні підрозділи Донецького національного університету імені Василя Стуса.

У період проходження здобувачем вищої освіти практичної підготовки на нього поширюються загальне трудове законодавство, правила охорони праці та техніки безпеки, внутрішнього розпорядку, які діють на підприємстві - базі практичної підготовки, і яких здобувач вищої освіти зобов'язаний чітко дотримуватися.

У зміст практичної підготовки здобувачів вищої освіти входять важливі компоненти:

1. Ознайомлення з господарською діяльністю підприємства.
2. Аналіз діяльності економічних підрозділів підприємства.
3. Систематизація інформації отриманої з наукових, літературних, довідкових, документальних і інших джерел.
4. Обробка отриманої наукової і статистичної інформації, визначення структури і написання звіту з проходження виробничої практичної підготовки.

В перший день практичної підготовки здобувачі вищої освіти беруть участь у настановній конференції, де детально розкривається зміст даної програми практичної підготовки.

Основна форма роботи здобувача вищої освіти в період практичної підготовки – робота у відділах бази практичної підготовки. Протягом практичної підготовки здобувач вищої освіти повинен постійно підтримувати контакт з науковим керівником, і один раз на тиждень під час проведення консультацій на кафедрі звітувати про пророблену роботу.

Під час практичної підготовки здобувач вищої освіти відповідно до програми складає звіт, у якому максимально використовує як фактичні дані, зібрані на базі

практичної підготовки, так і теоретичні знання, які були засвоєні протягом навчального процесу. Належним чином оформлений звіт, заповнений щоденник з відгуком керівника від бази практичної підготовки своєчасно подається на кафедру, перевіряється керівником практичної підготовки від кафедри і захищається у комісії, яка призначається завідувачем кафедри.

Права та обов'язки здобувача вищої освіти

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- до початку практичної підготовки отримати на кафедрі щоденник з практичної підготовки, програму та направлення на базу проходження практичної підготовки.
- до початку практичної підготовки (за 2-3 доби) здати у відповідну службу бази практичної підготовки направлення і фотографії для оформлення перепустки
- своєчасно прибути на місце практичної підготовки і оформити необхідні документи;
- подати направлення на практичну підготовку у відділ кадрів підприємства;
- зробити відмітку про прибуття на базу практичної підготовки в щоденнику;
- ознайомитись з наказом про проходження практичної підготовки і призначенням керівника практичної підготовки від бази практичної підготовки;
- дотримуватися чинних на підприємствах, в організаціях і установах правил техніки безпеки і охорони праці;
- скласти графік проходження практичної підготовки і погодити його з керівником практичної підготовки;
- вести щоденник практичної підготовки, фіксуючи в ньому виконану роботу;
- постійно підтримувати зв'язок із керівником практичної підготовки від кафедри;
- повністю виконувати завдання, передбачені програмою практичної підготовки;
- після закінчення практичної підготовки подати письмовий звіт і своєчасно його захистити

Здобувач вищої освіти має право:

- до початку практичної підготовки одержати на кафедрі консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- вимагати об'єктивної оцінки результатів практичної підготовки.

Функції керівника практичної підготовки від кафедри

Керівник практичної підготовки від кафедри:

- повідомляє здобувачів про систему звітності з практичної підготовки, яка затверджена кафедрою, а саме: подання письмового звіту, оформлення виконаного індивідуального завдання тощо;
- уточнює з базами практичної підготовки умови проведення практичної підготовки і доводить відповідну інформацію до відома завідувачів кафедр;

- бере участь у розподілі здобувачів за місцями практичної підготовки;
- здійснює контроль за розробкою програм практичної підготовки;
- розробляє тематику індивідуальних завдань, яка враховує наукову специфіку роботи кафедри та передбачувані теми кваліфікаційних (магістерських) робіт;
- узгоджує з керівником практичної підготовки від бази практичної підготовки індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практичної підготовки;
- контролює заповнення бланків договорів про проходження практичної підготовки здобувачами, надає на підпис керівнику практичної підготовки від Університету та Першому проректору Університету;
- заповнює разом зі здобувачами титульну сторінку та розділ «Направлення на практичну підготовку» у щоденнику практичної підготовки, надає щоденники практичної підготовки на підпис завідувачу кафедри, керівнику практичної підготовки від Університету та ставить печатку Університету;
- забезпечує здобувачів необхідною документацією з питань практичної підготовки;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед виходом здобувачів на практичну підготовку: інструктаж про порядок проходження практичної підготовки, надання здобувачам необхідних документів (програми, договору про проходження практичної підготовки в 2-х примірниках, щоденника практичної підготовки, календарного плану, індивідуального завдання, методичних рекомендацій щодо оформлення звітної документації тощо), перелік яких встановлює Університет;
- відслідковує своєчасне прибуття здобувачів на бази практичної підготовки;
- здійснює контроль за виконанням програми практичної підготовки та строками її проведення;
- надає методичну допомогу здобувачам під час виконання ними індивідуальних завдань і збору матеріалів для написання кваліфікаційної (магістерської) роботи;
- проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практичну підготовку, а також у кваліфікаційній (магістерській) роботі;
- інформує здобувачів про порядок подання звітів про практичну підготовку;
- приймає захист звітів здобувачів про практичну підготовку у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практичної підготовки здобувачів, атестує їх і виставляє оцінки в залікові книжки;
- забезпечує подання на кафедру та у загальний відділ другого примірника договору про проходження практичної підготовки здобувачами (з підписом і печаткою керівника бази практичної підготовки);

- контролює подання здобувачами на кафедру оформлених згідно із встановленими вимогами звітів про практичну підготовку.

Функції керівника практичної підготовки від бази практичної підготовки, організації установи

Керівник практичної підготовки від підприємства (організації, установи):

- забезпечує проведення інструктажу здобувачів вищої освіти з техніки безпеки та охорони праці;
- закріплює здобувачів вищої освіти за відповідними підрозділами і фахівцями з урахуванням переліку питань, передбачених програмою практичної підготовки;
- консультує здобувачів вищої освіти з питань виконання програми практичної підготовки;
- надає допомогу здобувачам вищої освіти у зборі даних, необхідних для написання звітів;
- інформує керівника практичної підготовки від кафедри у разі порушення здобувачем вищої освіти трудової дисципліни;
- перевіряє звіти здобувачів вищої освіти і надає відгуки про проходження ними практичної підготовки з оцінкою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), їх ставлення до роботи, дотримання трудової дисципліни, рівня теоретичної і практичної підготовки.

3. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З НАУКОВО-ДОСЛІДНОЮ РОБОТОЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасне поняття науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти в системі навчального процесу включає в себе два взаємопов'язаних елементи: а) ознайомлення здобувачів вищої освіти із специфікою дослідницької праці, засвоєння ними навичок цієї праці; б) власні наукові дослідження, які здійснюються здобувачами вищої освіти під керівництвом професорсько-викладацького складу.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти у межах навчального плану є обов'язковою для кожного здобувача вищої освіти та охоплює майже всі форми навчальної роботи, а саме: написання наукових робіт з конкретної теми в процесі вивчення фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, виконання лабораторних робіт, самостійних завдань, контрольних, що містять елементи проблемного пошуку, робота здобувачів вищої освіти за індивідуальним планом навчання, виконання завдань дослідницького характеру та наукові звіти в період практичної підготовки, підготовка та захист (курсівих і магістерської робіт).

Підготовка випускників визначається освітньою програмою, яка розкриває не тільки зміст нормативних і спеціальних курсів, виробничої (за фахом) практичної підготовки, обсяг і характеристику кваліфікаційних робіт, але й встановлює професійну відповідність спеціаліста майбутній роботі та фундаментальний

науковий напрямок, у якому він буде висококонкурентним фахівцем, який зможе легко інтегруватись у міжнародні наукові програми та проєкти.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти складає комплекс форм та методів формування у майбутніх фахівців творчого мислення, засвоєння теоретичних знань, набуття практичних навичок дослідника. Розвиток наукових досліджень безпосередньо впливає на якість навчального процесу: вони змінюють вимоги до рівня знань здобувачів вищої освіти, структуру процесу навчання, підвищують ступінь підготовленості майбутніх спеціалістів, їхній практичний світогляд.

Дослідницька діяльність передбачає високу здатність здобувачів вищої освіти до творчого науково-технічного мислення. Ця здатність знаходить відображення в тому, щоб, спираючись на сучасний рівень знань з природничих наук, набувати нові наукові знання та з високою ефективністю впроваджувати їх у практику.

Особливість сучасного освітнього процесу в умовах швидкого зростання потоку інформації полягає не тільки в тому, щоб надати здобувачам вищої освіти знання та вміння, розвивати їх теоретичне мислення, а ще й у тому, щоб реалізувати можливості самостійного набуття знань, вміння застосувати їх на практиці, виховати таку важливу якість сучасного спеціаліста як професійний динамізм.

Розвиток та використання творчого потенціалу здобувачів вищої освіти для підвищення ефективності різних аспектів діяльності ставить перед науково-дослідною роботою здобувачів вищої освіти певні завдання, основні з яких такі: вивчення методології дослідження та використання її для поглибленого та творчого засвоєння навчального матеріалу, а також у майбутній практичній діяльності; ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними напрямами науково-технічного прогресу, впровадження його досягнень в практику; ознайомлення здобувачів вищої освіти з методами планування і організацією науково-дослідної роботи; вивчення методик та засобів самостійного вирішення наукових проблем за обраною спеціальністю; набуття творчих трудових навичок у використанні експериментальних методів при вирішенні виробничих завдань.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти є комплексною системою, що має забезпечити безперервну участь здобувачів вищої освіти у науковій роботі протягом всього періоду навчання. Важливою ознакою комплексності виступає наступність її методів і форм від курсу до курсу, від кафедри до кафедри, від однієї навчальної дисципліни до іншої, від одних видів навчальних занять до інших. При цьому необхідно, щоб обсяг і складність набутих здобувачами вищої освіти у процесі наукової роботи знань, вмінь та навичок зростала поступово.

Фактично до науково-дослідної роботи здобувачі вищої освіти залучаються з першого дня навчання. Проте значний обсяг наукових досліджень здійснюється здобувачами вищої освіти під час проходження виробничої (за фахом) практичної підготовки, яка може розглядатись і як підготовчий етап до виконання здобувачами вищої освіти наукових досліджень. Загальною метою виробничої (за фахом) практичної підготовки, яку проходять здобувачі вищої освіти під час навчання, є закріплення теоретичних і науково-методичних знань, набутих здобувачами вищої освіти під час опановування теоретичного блоку загальної програми та дисциплін

за спеціальністю. Виробнича (за фахом) практична підготовка формує у здобувачів вищої освіти вміння і навички самостійного планування, проведення та аналізу експерименту, тобто має за мету підготовку до самостійної наукової діяльності, до творчого опрацювання вітчизняної та іноземної наукової літератури з досліджуваної проблематики, до опанування методів статистичної обробки даних експерименту.

Загалом концепція виробничої (за фахом) практичної підготовки зорієнтована на формування у здобувачів вищої освіти уявлень щодо проблематики наукових досліджень з метою викладення у майбутньому основних результатів у вигляді магістерської роботи, не виключаючи при цьому і можливості представлення отриманих результатів на конференціях та їх публікації у фахових журналах.

Основним завданням виробничої (за фахом) практичної підготовки є безпосередня практична підготовка до самостійної роботи на профільній посаді. Зібрані під час практичної підготовки матеріали здобувачі вищої освіти використовують для підготовки наукових робіт. Крім загальних завдань, передбачених програмою практичної підготовки, кожен здобувач вищої освіти відповідно до своєї спеціальності та обраної теми дослідження отримує від керівника практичної підготовки від кафедри індивідуальне завдання дослідницького характеру.

Під час проходження виробничої (за фахом) практичної підготовки завданням кожного здобувача вищої освіти є підбір та опрацювання основної наукової літератури з обраної теми досліджень, використовуючи сучасні бази даних, а також засвоєння експериментальних методів та виконання конкретних вимірювань, вироблення уміння планувати та проводити експеримент з використанням тих чи інших методів.

Отже, виробнича (за фахом) практична підготовка здобувачів вищої освіти призначена сформулювати у фахівця – майбутнього випускника – професійні вміння та навички, здатність приймати самостійні рішення в реальних виробничих умовах і, таким чином, є підготовчим етапом для успішного виконання ними подальших наукових досліджень.

У процесі підготовки оглядів та реферування здобувачі вищої освіти складають бібліографічний перелік використаної літератури за темою дослідження. Якість підготовки кваліфікаційної роботи залежить від рівня використання елементів дослідного пошуку, передбаченого всіма видами науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за весь період навчання. У кваліфікаційній роботі практично перевіряється здатність та підготовка здобувача вищої освіти теоретично осмислити актуальність обраної теми, її науково-прикладну цінність, можливість виконання самостійного наукового дослідження та використання отриманих результатів у практичній діяльності бази практичної підготовки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні вимоги до формування списку рекомендованих джерел інформації

У процесі практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти важливо забезпечити опору на надійні, актуальні та релевантні джерела інформації, що використовуються при виконанні індивідуальних завдань, підготовці звіту з практичної підготовки, аналітичних матеріалів та магістерської кваліфікаційної роботи.

Список рекомендованих джерел інформації має бути сформований відповідно до наступних принципів:

1. **Актуальність:** джерела повинні містити сучасні наукові, методичні та прикладні матеріали, що відображають поточний стан досліджуваного питання (рекомендовано – за останні 5 років).

2. **Наукова достовірність і фахова спрямованість:** пріоритет надається перевіреним, офіційним і фаховим джерелам.

3. **Структура джерел:** перелік джерел формується у трьох основних групах:

1. Основна література

Це ключові джерела, що безпосередньо відображають теоретичні й методологічні основи навчальної дисципліни та практичної підготовки. Вони є обов'язковими для вивчення і використання.

Приклади:

- Підручники і навчальні посібники, рекомендовані МОН України або затверджені вченими радами ЗВО.
- Праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених з економіки, фінансів, підприємництва тощо.
- Методичні рекомендації кафедри до виконання практичної підготовки.

Приклад джерела:

Базилевич, В. Д. *Макроекономіка: підручник*. — Київ: Знання, 2021. — 527 с.

2. Допоміжна література

Це додаткові джерела, які поглиблюють знання з окремих тем або ілюструють практичне застосування теоретичних положень.

До допоміжних джерел належать:

- Монографії, збірники наукових праць, фахові статті.
- Електронні ресурси у вигляді баз даних, аналітичних звітів.
- Методичні матеріали підприємств, з якими укладені угоди про проходження практики.

Приклад джерела:

Расвнева, О. В. *Поведінкова економіка: навч. посіб.* — Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. — 244 с.

3. Інформаційні ресурси в Інтернет

Це офіційні електронні платформи, державні портали, аналітичні сервіси, статистичні бази даних, що використовуються для збору фактичного матеріалу, аналізу середовища підприємств або нормативно-правового забезпечення.

До них належать:

- Сайти державних органів влади (Мінекономіки, ДПС, Держстат).
- Електронні освітні платформи (Prometheus, Coursera, Дія.Цифрова освіта).
- Економічні аналітичні портали (Mind.ua, VoxUkraine, НБУ, OECD, IMF).

Приклад ресурсу:

Державна служба статистики України. – <https://www.ukrstat.gov.ua>

Усі джерела мають бути оформлені відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015, із зазначенням повних бібліографічних описів.

Основна література

1. Заречна, І. М. Економічна аналітика: навч. посіб. / І. М. Заречна, Н. І. Дробот. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. – 296 с.
2. Лисенко, А. І. Економіка підприємства: навч. посіб. / А. І. Лисенко. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 320 с.
3. Чухно, А. А. Інноваційна економіка: підручник / А. А. Чухно. – Київ: КНЕУ, 2020. – 348 с.
4. Колісник, М. О. Фінансова аналітика в управлінні підприємством: навч. посіб. / М. О. Колісник. – Київ: Центр учбової літератури, 2022. – 278 с.
5. Павлюк, К. В. Стратегія економічного розвитку: підручник / К. В. Павлюк. – Київ: НАДУ, 2021. – 360 с.
6. Мельник, Л. Г. Управління розвитком підприємств: навч. посіб. / Л. Г. Мельник, О. О. Карінцева. – Суми: СумДУ, 2023. – 314 с.
7. Назарова, Г. В. Економічна діагностика: підручник / Г. В. Назарова. – Київ: КНЕУ, 2020. – 284 с.
8. Васильєва, Н. М. Методологія наукових досліджень в економіці: навч. посіб. / Н. М. Васильєва. – Одеса: ОНЕУ, 2022. – 212 с.
9. Економіка підприємства: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів] / [О.С. Трегубов, І.О. Ахновська, О.Л. Андронік та ін.]; за заг. ред. О.С. Трегубова. Вінниця. 2017. 222 с.
10. Підприємництво. Частина 1: Навч. посібник / [Андронік О.Л., Ахновська І.О., Болгов В.Є. та ін.]; під заг. ред. О.С.Трегубова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. 540 с.

Допоміжна література:

1. Методичні рекомендації щодо навчально-методичного та документального супроводу практичної підготовки ДонНУ імені Василя Стуса.
2. Положення про практику, стажування та працевлаштування здобувачів вищої освіти ДонНУ імені Василя Стуса.

3. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 292 с.
4. Біла О.Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. Львів: Магнолія-2006, 2019. 383 с.
5. Гиль О.О. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2020. 248 с.
6. Козловський С.В. Забезпечення стійкості та розвитку сучасних економічних систем: монографія. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 554 с.
7. Блакита Г., Адаменко В. Методика CVP-аналізу: теорія та практика. *Вісник Київського національного торговельно – економічного університету*, 2019. - №2(124).- С. 76-90.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Міністерство економіки України. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua>
2. Державна служба статистики України – Аналітика, бази даних, динаміка показників. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Офіційний сайт Верховної Ради України – Економічне законодавство. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Платформа «Дія.Бізнес» – Аналітика та економічна підтримка підприємців. – Режим доступу: <https://business.diia.gov.ua>
5. Національний банк України – Статистика, огляди, звіти. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
6. Світовий банк – Україна: економічні огляди, макроекономічні прогнози. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
7. Європейська комісія – Економіка та фінанси ЄС. – Режим доступу: <https://economy-finance.ec.europa.eu>
8. ОЕСР (OECD) – Економічні дослідження, політичні огляди. – Режим доступу: <https://www.oecd.org>
9. Міжнародний валютний фонд – Огляди економіки України. – Режим доступу: <https://www.imf.org/uk>
10. Портал «Mind.ua» – Економічна аналітика, бізнес-новини, дослідження. – Режим доступу: <https://mind.ua>